

8.-9.KLASEI | 40 MIN

STUNDAS PLĀNS

Pēc Roberta Gaņjē (Robert Mills Gagné) izstrādātā mācību plānošanas modeļa

Stereotipi medijos

Sandra Murinska, Klinta Ločmele

Sasniedzamie rezultāti

- Skolēns zina, ka un kādā veidā mediji konstruē realitāti;
- Skolēns apzinās, ka medijos redzētais ne vienmēr atbilst patiesībai;
- Skolēns atpazīst stereotipu veidošanas paņēmienus.

Stundas mērķis

- Atpazīt stereotipus medijos un savā ikdienā

Nepieciešams

- Piekļuve internetam
- Dators un liels ekrāns
- A4 formāta lapas
- Viedtālrunis ar internetu vismaz uz diviem trim skolēniem

Stundas apraksts

Aktualizācija

15 minūtes

Skolotājs skolēnus aicina spēlēt tiešsaistes spēli "Medijpratības cirks", kura pieejama www.medijpratiba.lv.

1. Skolotājs lūdz atsaukt atmiņā spēles jautājumus, kuros bija aplūkoti stereotipi.
2. Pārrunā, vai bija dzirdēti spēlē minētie stereotipi, jautā skolēniem, vai viņi ir dzirdējuši kādus stereotipus medijos vai savu draugu, ģimenes lokā. Izvērtē, vai tie bija kādam aizskaroši, nievājoši, kādu grupu izslēdzoši.
3. Skolotājs skaidro, ka sabiedrība mēdz izteikties par citiem, balstoties uz stereotipiem jeb priekšstatiem par kādu sociālo grupu - tai piederošo cilvēku morālām, garīgām, fiziskām pazīmēm, taču ne vienmēr tie ir pamatoti. Stereotipi bieži rada kļūdainus secinājumus, nereti tie ir pamats diskriminācijai.

Izplatītākie ir dzimuma, etniskie un vecuma stereotipi. Taču cilvēks var tikt stereotipizēts arī, balstoties uz viņa profesiju, izskatu, dzīvesvietu un citiem raksturlielumiem.

Apjēgšana

20 minūtes

Darbs grupā

Skolēni lasa publikācijas ziņu portālos un mēģina noteikt, kādas problēmas tiek skartas rakstā, vai tajā izskan stereotipiski apgalvojumi vai tieši otrādi - mēģinājums stereotipus pārvarēt (var izvēlēties vienu no diviem tekstiem, katrai darba grupai savu).

Sokolovs: krievu tautības cilvēki nemācās latviešu valodu slinkuma un stulbuma dēļ. Raksts pieejams: <https://ej.uz/sokolovaviedoklis>

«Manī rit krievu, ukraiņu, latviešu, baltkrievu, ebreju un vācu asinis, taču esmu dzimis Latvijā. Kāpēc man sevi jāasociē ar kādu citu kultūru, jo man ir tuva šī valsts,» apgalvo fotogrāfs. Pamatskolā vide bijusi ļoti prokrieviska, un viņš ir bijis vienīgais starp klasesbiedriem, kurš nav varējis saprast šo noraidošo attieksmi pret Latviju, tāpēc sācis domāt: ja pārējiem tik ļoti nepatīk Latvija, kāpēc viņi šeit dzīvo? Tad labāk būtu braukuši uz Krieviju, lai dzīvotu un mācītos tur.

Pamatskolā kādas ekskursijas laikā Aleksandrs sadraudzējās ar latviešu skolas bērniem. Sapratis, ka viņiem ir daudz vairāk kopīgā nekā ar savas skolas klasesbiedriem, viņš krievu skolu nomainīja uz latviešu. Tagad nožēlo, ka latviešu valodu nav sanācis mācīties daudz agrāk.

Komentējot šā brīža politiskās diskusijas par to, vai vajadzētu pāriet uz izglītību tikai latviešu valodā, fotogrāfs ir skarbs, jo nesaprot, kur ir problēma mācīties matemātiku latviešu valodā, jo formulas ir vienādas. Aleksandrs Sokolovs min, ka krievu tautības skolēniem, iespējams, vēsturi būtu mazliet grūtāk mācīties latviešu valodā, taču arī tad neesot liela starpība, kādā valodā uzzini, kurā gadā piedzimis Napoleons.

Ja plāno dzīvot, strādāt un attīstīties Latvijā, tad latviešu valoda ir jāzina perfekti. Pēc sava viedokļa paušanas sociālajos tīklos par nepieciešamību zināt valsts valodu viņš saņēmis ļoti daudzus naidīgus komentārus, turklāt tieši no krievu tautības cilvēkiem. Viņš to skaidro ar faktu, ka Padomju Savienība sabruka salīdzinoši nesen, taču daudzi cilvēki uzskata, ka tas ir bijis nepareizi un ka mūsu zemei būtu jāpieder Krievijai, tāpēc arī viņi gaida X stundu, kad tas varētu notikt. Un to viņi min kā argumentu, kāpēc nemācās latviešu valodu, lai gan tas esot tikai cilvēku slinkums un stulbums.»

2

Latvijā pazīstamas sievietes atklāj, kā izskatās viņu virtuves.

Raksts pieejams: <https://ej.uz/sieviesuvirtuves>

Virtuve ir viena no vietām, kur pavadām ļoti daudz sava laika – brokastojam, ēdam vakariņas, gatavojam ēst, un reizēm tieši virtuve ir vieta, kur notiek visinteresantākās sarunas, tāpēc šai telpai jābūt ne tikai funkcionālai un aprīkotai, bet arī vizuāli pievilcīgai un mājīgai. Latvijas sabiedrībā pazīstamas dāmas dalās savā pieredzē par to, kā viņas izvēlējušās iekārtot savu virtuvi.

Uzņēmēja, Starptautiskās Kosmetoloģijas koledžas valdes priekšsēdētāja Marika Ģederte stāsta: “Virtuve ir viena no svarīgākajām telpām mājā, kurā uzturos, bet daudz laika tur nepavada, jo ikdienā daudz strādāju. Ļoti patīk gatavot, bet izvēlos receptes, kuras var pagatavot ātri. Tas prasa radošumu un zināšanas, funkcionāli izdomāt, lai mājās vienmēr ir tās sastāvdaļas un produkti, no kuriem pagatavot kādu ēdienu var arī citi ģimenes locekļi. Brīvdienās virtuvē pavada vairāk laika - man patīk kanēļa smarža, svaigas kafijas smarža un svaigu kruasānu smarža. Brīvdienās tos vienmēr cepu. Kopumā gatavoju bieži, jo man mājās ir divi vīrieši - vīrs un dēls, kuram arī mācu gatavot un viņš to dara ar lielu aizrautību. Uzskatu, ka katram cilvēkam ir jāprot taisīt ēst, vismaz pamatlietas.” [..]

“Kādreiz virtuvē pavadīju katru vakaru, tagad sanāk retāk, bet man ir svarīgi ieturēt vakariņas kopā ar ģimeni katru vakaru. Jāatzīst, ka esmu gardēde, tāpat kā mana ģimene. Neraugoties uz to, ka bieži apmeklējam restorānus, ļoti augstu novērtējam mājās gatavotus ēdienus. Ikdienā par to rūpējas mans vīrs, jo es no darba atgriežos samērā vēlu. Svētdienās gan neiztikt bez pašceptas maizes un kanēļa bulciņām, kā arī bez balta galdauta[..],” stāsta uzņēmēja, Biznesa augstskolas Turība dekāne Zane Driņķe.

Refleksija

5 minūtes

Skolēns reproducē un sistematizē iegūtās zināšanas – katrs individuāli uzraksta, kādu attēlu pievienotu minētajiem rakstiem, lai tas būtu neitrāls un neradītu aizspriedumus, un paskaidro, kāpēc.

Izvērtējot skolēnu atbildes, skolotājs secina, vai tika sasniegts stundas mērķis un skolēni ir apguvuši tēmu “stereotipi medijos”.

Papildu informācija

Definīcijas un TV raidījums par stereotipiem reklām

Kas ir stereotips?

Stereotips ir izzināšanas mehānisms, kas palīdz klasificēt reālās pasaules lietas un parādības, atvieglojot domāšanas procesu. Cilvēks netērē enerģiju kāda jauna objekta iepazīšanai, bet, vadoties pēc dažām pazīmēm, iekļauj to jau esošajā kategorijā. Bieži pārspilētie uzskati, kas saistās ar kādu kategoriju, var bloķēt jaunas informācijas uztveršanu. Informācija, kas ir pretrunā ar izveidojušos priekšstatu shēmu, netiek pieņemta. Stereotipa validitāte ikdienas dzīvē netiek pārbaudīta, bet - gluži otrādi - pats stereotips var vadīt informācijas atlasī [2]

[2] Kruks, S., Šulmane, I. (2001). Stereotipi Latvijas presē. Publicēts krājumā Latvijas mediju analīze (Daudzveidība III). Rīga, 11-50.
Pieejams: http://providus.lv/article_files/12/original/Stereotipi.pdf?1320223632

Stereotipi ir sastopami visās jomās, taču ļoti daudz stereotipu ir saistīti ar[3]

- a) cilvēka piederību rasei (piemēram, aziāti ir labi matemātiķi);
- b) politisko piederību (piemēram, labējo partiju pārstāvji ir bagāti);
- c) demogrāfiskajām grupām (piemēram, laukos dzīvo tikai vecāka gadagājuma cilvēki);
- d) dzimumu (piemēram, sievietes prot garšīgi gatavot);
- e) kā arī darbībām (piemēram, lidot ir bīstami).

[3] Bordalo, P., Coffman, K., Gennaioli, N., Shleifer, A. (2015). Stereotypes. Pieejams: https://scholar.harvard.edu/files/shleifer/files/stereotypes_june_6.pdf

Kādi mēdz būt stereotipi?

Kas ir aizspriedums?

Negodīgs un nepamatots viedoklis vai sajūta, kas veidojusies nepietiekamu zināšanu dēļ. [4]

[4] <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/prejudice>

Televīzijas raidījums "Aizliegtais paņēmiens" par stereotipiem reklāmās: <https://ej.uz/raidjumsparstereotipiem>

KNOWLEDGE
ECONOMY
FORUM

Projekts saņēma finansējumu no Vācijas Federālās Republikas Ārlietu ministrijas atklātā konkursā, ko rīkoja "DW Akademie" un "Knowledge Economy Forum". Projekta autore: Dr.sc.com. Klinta Ločmele.